

۲۰۸۸۶۸۰

به نام خدا

روایت‌شناسی در داستان‌های سیمین دانشور

بینامتنیت، اتصال گوناگون و بازتابنده، صدای فرامتن و شعار

نویسنده:

فرشته رستمی

سرشناسه

رستمی، فرشته، ۱۳۴۹ -

عنوان و نام پدیدآور : روایت‌شناسی در داستان‌های سیمین دانشور: بینامتنیت، اتصال کوتاه، راوی و بازتابنده، صدای فرامتن و شعار/ نویسنده فرشته رستمی.

مشخصات نشر

تهران: سروشگان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری

۱۴۰ ص، ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک

۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۵-۱۵-۱:

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت

کتابنامه: ص. ۱۳۳ - ۱۴۰.

موضوع

دانشور، سیمین، ۱۳۰۰ - ۱۳۹۰. -- نقد و تفسیر

موضوع

داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد

موضوع

Persian fiction -- ۲۰th century -- History and criticism

رده‌بندی کتبه

PIRA۰۴۱:

رده‌بندی دیویی

۶۲/۳۸۵:

شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۶۱۳۸۰

نام کتاب: روایت‌شناسی در داستان‌های سیمین دانشور: بینامتنیت، اتصال

کوتاه، راوی و بازتابنده، صدای فرامتن و شعار

نویسنده: فرشته رستمی

ویراستار: سمیرا شفیعی

طراح جلد: مظاهر اذریبی

ناشر: سروشگان

نوبت چاپ: یکم ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۵-۱۵-۱

قیمت: ۲۹۰۰۰ تومان

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، کوچه مهدی‌زاده پلاک ۲۷، واحد ۲

تلفن: ۶۶۵۹۱۷۷۹، همراه: ۰۹۱۰۶۷۳۰۶۱۳

تارنما و فروشگاه اینترنتی: www.soroushgan.ir

فهرست مطالب

برای آغاز.....	۵
جستار اول: بینامتنیت در نوشته‌های سیمین دانشور.....	۷
آیا بینامتنیت‌ها، شناخت ما از یک داستان را بهبود می‌بخشند؟.....	۷
بینامتنیت به باور دیگران.....	۹
سرم‌نیت (Architextuality).....	۱۱
متن‌های (Hypertextuality).....	۱۱
کدام گونه از بینامتنیت در داستان‌های دانشور بیشتر وجود دارند؟.....	۱۴
دگرگونی (فکری، مکتبی، قلب، جعل).....	۱۶
فکاهه:.....	۱۹
روش انجام دگرگونی.....	۲۰
جابه‌جایی.....	۲۱
کاهش (آرایش، افسردگی، پیش.....	۲۳
افزایش (توسعه، اضافه، گسترش.....	۲۶
دانشور در کدام زمینه‌ها به تقلید از خود رسید، و تکرارهای غیرخلاق داشته‌است؟.....	۲۷
موضوع تکراری.....	۲۸
موقعیت تکراری.....	۲۹
شخصیت‌های تکراری.....	۲۹
پیرامتنیت (Paratextuality).....	۳۴
آ- پیرامتن‌های برون‌متن.....	۳۵
ب- پیرامتن‌های درون‌متن (ناشر، نویسنده، شخص دیگر):.....	۳۸
کاغذ، قطع کتاب و اندازه قلم.....	۳۸
صفحه‌آرایی.....	۳۹
طرح جلد کتاب.....	۳۹
نام داستان.....	۴۲
زیرنام.....	۴۳
پشت جلد.....	۴۴
پیشگفتار.....	۴۴
پیشکش‌نامه‌ها.....	۴۵

فرامتنیت (Metatextuality)	۴۶
ترامتنیت (Transtextuality)	۴۸
ترامتنیت‌های بیرونی و آشکار	۴۸
ترامتنیت‌های درونی و آشکار	۵۱
ترامتنیت‌های ضمنی	۵۲
پی‌نوشت:	۵۵
جستار دوم: از اتصال کوتاه تا سرگذشت‌نویسی	۵۷
بررسی بیقی‌سیمین دانشور، بیژن نجدی و بلقیس سلیمانی	۵۷
جستار سوم: تأثیر «زاویه دید» در ایجاد صدای	۶۷
«فرامتن» بر پایهٔ بخش‌بندی «ژرار ژنت»	۶۷
بازتابنده و تفاوت آن با	۷۰
راوی کیست؟	۷۴
کانون روایت بیرونی - باز نمود ممکن	۷۵
کانون روایت درونی - باز نمود همگ	۷۸
کانون روایت درونی - باز نمود ناهمگ	۸۴
کانون روایت بیرونی - باز نمود ناهمگ	۸۶
کانون روایت صفر - باز نمود ناهمگ	۹۱
پی‌نوشت:	۹۸
جستار چهارم: گرایش به شعار	۹۹
صدأ	۹۹
گزاره‌های شعاری در داستان‌های دانشور، به چه معنایی است؟	۱۰۲
زمینه‌های پیدایش شعار در داستان‌های دانشور کدامند؟ کدام یک از زمینه‌های شعاری شدن در داستان‌ها اثرگذارتر بوده‌است؟	۱۰۵
قطع‌نامه بر چند گونه است؟	۱۱۰
آیا شعارزدگی، داستان را به سوی تک‌گویی می‌رانند؟	۱۱۹
پی‌نوشت:	۱۲۲
برای پایان:	۱۲۳
پی‌نوشت:	۱۲۲
کتاب‌نامه	۱۳۳

برای آغاز

در کتاب *فمینیست زن‌گریز، زن‌نویس فمینیست*، به نگرش زنانه در داستان‌های دانشور پرداخته‌ام. در پژوهش‌های این نوشتار - که می‌تواند کامل‌کننده و ادامه آن کتاب شمرده شود - به چیزهایی پرداخته‌ام که باعث می‌شود خواننده با داستان‌ها به خوانش برسد، و دریافت بیش‌تری برسد.

این کتاب، گردآمده پژوهش‌هاییست درباره داستان‌های دانشور که در فصلنامه‌های (علم، پژوهشی) دانشگاه‌ها به چاپ رسیده، و بار دیگر ویرایش شده و افزودن و کاستن‌هایی داشته‌اند. به آن‌ها چند بررسی دیگر افزوده‌ام که پیش از این در جایی چاپ نشده، و زال و روند دیگر جستارهای کتاب را دارند. گردآوری داده‌ها به پشتیبانی فن کتابخانه‌ای، فیش‌برداری انجام شده و در جدول آماری ارائه گردیده‌اند، سپس داده‌ها با روش «تفکیک - تحلیلی» سنجیده شده‌اند؛ این جستارها می‌توانند راه را برای دریافت بیش‌تر خواننده از محصول (فرهنگی - ادبی) تولید شده، هموارکنند.

در بخش‌های این کتاب، نخست به بینامتنیت، داستان‌ها، که سهم به‌سزایی در تولید «صدای» داستان دارند، پرداخته‌ام. در بررسی‌های انجام شده، از پنج شاخه بینامتنیت، که ژرار ژنت آن‌ها را پر کاربرد دانسته، و در داستان‌های دانشور به کار رفته، بهره برده‌ام. شاخه‌های بینامتنیت، به بازخوردها، هم‌رنگی‌ها، برگرفتگی‌هایی که متن‌ها از هم می‌گیرند، و عواملی که زمینه‌ساز پذیرش خواننده می‌گردند، می‌پردازند. بینامتنیت‌ها در این جستار، بحث‌هایی مانند تقلید، اقتباس، فکاهه، بازنویسی و بازآفرینی تا طرح جلد، عنوان و زیر عنوان و ... را در برمی‌گیرند؛ گواهی بر آن که گرایش‌های گوناگون علوم انسانی در پیوند با هم هستند، و بازدهی یکدیگر را افزایش می‌دهند، و می‌توانند به خوانش متون ادبی در پیوند با دیگر زمینه‌هایی که چندان ادبی نیستند، همانند «صنعت چاپ» و «نشر» و ... بپردازند. بررسی

تولید محصولات فرهنگی، و شیگردهای طراحی برای فروش بهتر آن‌ها، چیزهایی هستند که انگیزه نخستین خواننده در خرید کتاب می‌شوند.

در جستار دوم، «اتصال کوتاه» را در آثار سیمین دانشور، بیژن نجدی و بلقیس سلیمانی بررسی کرده‌ام. «اتصال کوتاه»، به حضور نویسنده به عنوان شخصیت داستان گفته می‌شود؛ تا آن‌جا که نمی‌دانیم آیا این شخصیت داستانی، همان نویسنده واقعی است؟ آیا شخصیت سیمین در جزیره سرگردانی و ساریان سرگردان با دانشور نویسنده، هم‌سان است؟ دنیای درون متن با دنیای بیرون، تا چه حد شبیه هم هستند؟

جستار سوم، بررسی درباره «زاویه دید»، «راوی» و «بازتابنده» در داستان‌های دانشور است. در این بخش، راوی را از دیدگاه ژنت، ارزیابی کرده‌ام، و کوشیده‌ام «چه کسی سخن می‌گوید؟» که به گفتار راوی می‌پردازد را از «چه کسی می‌بیند؟» که ایدئولوژی، دانش، سیراف و نقطه‌نظر بازتابنده است، در داستان‌ها پی‌گیری کنم؛ زیرا گاهی راوی همان بازتابنده است و گاهی راوی داستان با بازتابنده تفاوت دارد.

سپس «صدا» و «شعار» را در داستان‌های دانشور، واکاوی کرده‌ام؛ و به پرسش‌هایی چون: «گزاره‌های شعاری در داستان‌ها، به چه معنایی است؟» و «زمینه‌های پیدایش شعار در داستان‌های دانشور کدام است؟»، پرداخته‌ام. در این بخش از آرای بختین در زمینه گزاره‌های شعاری بهره گرفته‌ام؛ بخشی که در این بخش سر پاسخ به آن را دارم، آن است که چه‌گونه، صداها، احاطه خود را بر متن دانشور چیره ساخته و بازدارنده صدای شخصیت داستانی گشته‌اند. بنابراین، «گزاره»، «شعارگرایی» و «صدای فرامتن» در داستان‌ها، کند-و-کار شده است. پیش‌پندار آغازین آن است که دانشور روند داستان‌نویسی را به سوی «گزاره‌های شعاری» کشانده است؛ هم‌چنین مهم نیست «چه کسی سخن می‌گوید؟» یا «چه کسی می‌بیند؟»، در هر دو حالت، این «صدای فرامتن» است که طنین دردسرسازی داشته و صدای شخصیت یا راوی را نیز زیر نفوذ خود گرفته است.